

Putinova válečná diktatura vstupuje do nového roku

 nationalinterest.org/feature/putin's-wartime-dictatorship-enters-new-year-208223

28. prosince 2023

Kam směřuje Rusko jako politický systém? Co se změnilo od začátku rusko-ukrajinské války? Co přesně je ruské politické uspořádání a jak funguje? To jsou zásadní otázky pro analytiky na Západě, kteří čelí vyhlídce na pokračující územní válku ve východní Evropě v prostředí dalšího geopolitického štěpení a fragmentace. Navzdory složitosti a vyvíjejícím se podmínkám jsou po ruce připravené odpovědi. Pouze pochopením toho, čím je Rusko dnes a čím bylo dříve, můžeme pochopit, kam se může země v příštích letech ubírat. Umístění Ruska do jeho politických změn a kontinuity vede naši myšlenku k tomu, co přesně činí současný režim odolným, a také kde může ležet jeho nejistá budoucnost.

Můžeme začít jednoduše. Současný válečný ruský režim je personalistickou diktaturou ve výjimečném stavu za jediné autokratické vlády prezidenta Vladimira Putina. Přesto si tento politický režim zachovává formální ozdoby a vnitřní politické instituce toho, co vědci často nazývají „volebním autoritářským režimem“, doplněným standardním košem nesvobodných voleb, loajálním parlamentem a vyhovujícím, ale fungujícím soudním systémem. Různé další prvky autoritářské politické institucionalizace, které se vyvíjely během posledních dvou desetiletí, také zůstávají. Některým se skutečně očividně dařilo, včetně stále mocnějších a nevolených koncilních orgánů, které koordinují vyšší ruské elity a ovlivňují směr národní politiky.

Kromě toho ruský stát podnikl *de jure* proces oficiální krystalizace a instancí dlouho se rozvíjející ideologie neliberalismu. Ruský neliberalismus lze chápat jako legitimní ideovou maticí anti-západního, kulturního konzervatismu, sociálního tradicionalismu a (státního)

civilizace. Tento vznikající ideologický rámec, který je již od války přehnaný, je nyní prosazován na všech úrovních společnosti, od oblasti vzdělávání přes poddajné skupiny občanské společnosti až po rétorické tiky ruských intelektuálů, politiků, byrokratů a samotného prezidenta.

Tato kombinace, diktatura – v pravém slova smyslu – stojící nad režimem podpůrných, loajálních a hierarchicky podřízených institucí a odůvodněná obsáhlým ideologickým rámcem, který je základem legitimacy režimu a podporovaný řadou institucí ve státě a společnosti, je celkem koherentní. To je důležité pochopit, vzhledem k pochopitelné tendenci západního psaní zdůrazňovat nesrovnalosti a absurdity této nové konstelace moci. Nicméně, a na rozdíl od analytiků, kteří zdůrazňují nestabilitu nebo fasádní povahu ruské autoritářské politiky, je neliberální diktatura sedící na vrcholu loajální soustavy podřízených státních institucí dokonale srozumitelná a vnitřně věrohodná.

I když kolaps může samozřejmě nastat kdykoli – a člověk musí obezřetně zajišťovat sázky, když uvízne v pozemní válce s vysokým počtem obětí se stárnoucím vrcholovým vůdcem – a nadále předstírat, že ruský režim je jedinečně neudržitelný nebo že jeho ideologie je jaksi logická. -vzpírání je nešťastný případ motivovaného uvažování. A takový, který nám nepomůže lépe porozumět Rusku, jeho vnitřnímu politickému systému nebo vztahu tohoto systému k probíhající rusko-ukrajinské válce a jejím potenciálním budoucím trajektoriím.

Za tímto účelem je důležité přezkoumat a prozkoumat, jak se Rusko od války změnilo a jak si zachovalo starší formy. Toto cvičení nám poskytuje užitečný náčrt toho, kde se ruská politika nachází za mimořádných válečných podmínek a jak můžeme očekávat, že bude vypadat v nadcházejících letech.

Válečná ruská nedávná minulost

Předválečné Rusko v letech 2012 až 2022 bylo poměrně snadné kategorizovat pomocí standardních konceptů režimu z podoblasti srovnávacího autoritářství politologie. Během tohoto období bylo Rusko jistě autoritářským režimem. Měla exekutivu, v níž dominoval personalistický a personalizovaný přístup k politické autoritě a rozhodování soustředující se na prezidenta Putina a centralizované v prezidentské administrativě exekutivy, která rozvíjela většinu politických a politických rozhodnutí. Režim se stále držel formálních, *de jure* ozdobných prvků liberálně-demokratické ústavy sepsané v roce 1993, doplněné federálními a regionálními volbami, parlamentem s více stranami a standardním vyšším soudním systémem.

Rusko bezprostřední minulosti bylo tedy tím, co bychom nazvali hegemonním volebním autoritářským režimem se silnými „personalistickými“ rysy. Srovnatelné státy by mohly být Kazachstán nebo Bělorusko v postsovětské Eurasii, Venezuela v Latinské Americe a Zimbabwe nebo Uganda v subsaharské Africe – i když všechna tato srovnání nejsou přesná. V období, které vědci nazývali „konzervativní obrát“, také došlo k nejasnému, ale patrnému ideologickému výkyvu. Více koncepčně, režim začal zastávat ruskou variantu „iliberálního“. To smíchalo dohromady komplex geopolitického anti-západního, kulturního konzervatismu a sociálního tradicionalismu. Přesto se toto ideologické pozadí v roce 2010 stále rodilo, soutěžilo s jinými příchutěmi technokracie a sekuritizovaného státního patriotismu a nedostalo plné oficiální imprimatur. Navíc neměla nový důraz na státní civilizaci, který byl od roku 2022 důkladně integrován do oficiální ideologické orientace Kremle.

Od vypuknutí konfliktu již není skutečně vhodné srovnávat Rusko s jeho rovnocennými volebními autoritářskými režimy, což nás nechává v analytické mrtvé zóně. Současné válečné Rusko má jedinečnost, která vyplývá z kombinace Putinovy osobnosti a osobního řízení politiky, vzrůstajícího využívání ideologické legitimacy Kremlem, systému

mocenských vztahů, které se rekrystalizovaly kolem jeho suverénního diktátora, a starší formální institucionální architektury. toho ještě hodně zbývá.

Válečné Rusko jako modelová národní diktatura

Jedinečnost současného ruského režimu pramení z výjimečného stavu, který nastolila válka. Zatímco se Rusko v polovině roku 2010 stalo konsolidovaným autoritářským režimem a bylo stále více personalizováno, zůstalo poměrně institucionalizované. „Speciální vojenská operace“ však značně vyvedla z rovnováhy pravidelnost autoritářské politiky. Rozhodnutí pro válku, učiněné samotným Putinem, aniž by telegrafoval nebo se obtěžoval zajistit elitní nákupy předem (natož připravit obyvatelstvo nebo dokonce vojenský personál), značně změnilo to, jak elity chápaly své místo v systému.

Zatímco předtím, než se objevil jakýsi konzervativní status-quo, v neposlední řadě po ústavních změnách v roce 2020, které udržely hlavní struktury systému na místě, válka ostře otřásla politickým ekosystémem. Analytici na Západě si nějakou dobu mysleli, že trhliny mezi elitami budou nevyhnutelné, zvláště po počáteční porážce Ruska v bitvě o Kyjev a selhání jeho operace změny režimu – Putinova hlavního cíle. Ty se nenaplnily. Ruské vojenské akce, reakce západních sankcí a plány na mobilizaci mladších kohort k boji skutečně vedly k velkému demografickému odlivu dlouhodobého „liberálního“ protestního elektorátu v jeho městských oblastech.

Namísto toho vyšší ruské elity v drtivé většině signalizovaly pokračující loajalitu k režimu, i když projevy nespokojenosti a zmatku byly široce hlášeny prostřednictvím neformálních zasvěcených kanálů. Mezitím konkrétní peněžní výhody poskytované Rusům nižší třídy – stejně jako etnickým menšinám – poskytly další prostředky alespoň krátkodobého,

podstatného sblížení s režimem, v souladu s existencí stabilní „národně-konzervativní“ většiny v Ruská společnost se stále více zbavuje svých liberálnějších a opozičních prvků.

Odolnost ruského režimu a přijetí elit k novému řádu dne měly zásadní důsledky pro jeho veřejnou politiku. Po krátkém úplném uzavření na jaře 2022 se na jeho místě objevila nová politická dynamika. S místem diktátora mlčky souhlasili všichni relevantní domácí aktéři a elity jsou nyní až příliš zaneprázdněny podporou války a jejích cílů snadno přepadnout . Ti, kteří se v prvním roce války rozhodli neodejít, nemají kam jít.

Rétorický souhlas a integrace do neliberálních ideologických zdůvodnění režimu jsou přitom všude jasné. Ty jsou nyní vyjádřeny široce, od politických diskusí v celé řadě oblastí problémů po politická prohlášení politiků napříč spektrem kooptovaných stran, dokonce až po akademické práce . Renomované průzkumy veřejného mínění, které existují, naznačují, že většina Rusů se alespoň do značné míry zapojuje do válečného casus belli „denacifikace“, opozice vůči sedící ukrajinské vládě a obecného odporu vůči hrozbě západní hegemonie, i když rostoucí většina si také přeje zastavení boje .

Navíc se znovu objevila forma loajální veřejné politiky, která se soustředila na národně-vlasteneckou stranu ruského politického spektra, která byla dříve mnohem okrajovější. Kádr „válečných korespondentů“ a takzvaných „rozhněvaných vlastenců“ píšící kriticky o ruských vojenských selháních se stal primární arénou pro kritické informace o nedostacích režimu, přestože establishmentová média zůstala nesmělá a kontrolovaná. A sám Putin, který se od začátku války s takovými kritiky setkal několikrát, tuto rozporuplnou poznámku uznal. Podobně tam, kde je aktivní i veřejná politika – především v morálně-kulturní legislativě – jsou klíčovými aktéry Ruská pravoslavná církev, islámské autority loajální k režimu v etnických republikách a

množství nábožensky a vojensky orientovaných neliberálních organizací občanské společnosti v oblasti sociální péče, zdravotnictví a sociální oblasti. Pokud existuje určitá forma autoritářského politického pluralismu, spočívá nyní především na neliberální, národně-imperiální straně politiky.

Mezitím největší zlom ve vnitřní stabilitě režimu – Prigožinovo povstání z června 2023 – byl pozoruhodný tím, čím nebyl. Povstání nebylo převratem zaměřeným na svržení vrcholné exekutivy, ale spíše ozbrojeným vyjednáváním politicko-vojenského barona, který si zoufale přál vyhodit (a popravit) byrokraticko-vojenské vedení, o kterém se domníval, že podkopává jeho vlastní síly, a válka v širším měřítku. Skutečnost, že toto vyjednávání selhalo a bylo v pravý čas tvrdě potrestáno, poukazuje na nedotknutelné postavení Putina jako národního diktátora i na neregulérnost samotného výjimečného válečného režimu.